

3 juni, Broek in Waterland Nederlands Hervormde Kerk,
20.00 uur

Het Nederlands Kamerorkest

Waterlandconcert

Christopher Adey _____ dirigent
Thomas Magyar en
Jacques Hartog _____ viool

J. Chr. Bach _____

Sinfonia op. 8 nr. 3 _____

W.A. Mozart _____

Divertimento KV 251 _____

J.S. Bach _____

Concert voor twee violen, strijkers en continuo _____

B. Britten _____

Variaties op een thema van Frank Bridge _____

4 juni, Bergen Nederlands Hervormde Kerk, 20.00 uur

Het Nederlands Kamerorkest

Waterlandconcert

Christopher Adey _____ dirigent
Piet Nijland _____ viool
Herre-Jan Stegenga _____ cello

Werken van o.a. _____

J. Haydn

W.A. Mozart

B. Britten

9 juni, Olterterp St. Hippolytus Kerk, 20.00 uur

10 juni, Monnickendam Grote Kerk, 20.00 uur

Het Nederlands Kamerorkest

Waterlandconcert

Christopher Adey _____ dirigent
Jeanne van Tol _____ viool
Hans Dullaert _____ hoorn

Werken van o.a. _____

G.Ph. Telemann

J. Haydn

W.A. Mozart

6 juni, Den Haag Nieuwe Kerk, 20.15 uur

Het Nederlands Kamerorkest

Benjamin Britten Herdenking

Christopher Adey _____ dirigent
András von Tószeghi _____ altviool
John Mitchinson _____ tenor
Glen Wilson _____ orgel
Hans Dullaert _____ hoorn
Het Nederlands Kamerkoor

B. Britten _____

Variaties op een thema van Frank Bridge _____

Rejoice in the Lamb _____

Lachrymae* _____

Serenade voor tenor, hoorn _____

en strijkers _____

* eerste uitvoering

Variaties op een thema van Frank Bridge

Britten voelde zich als instrumentaal komponist sterk tot de variatievorm aangetrokken. Men brengt dit wel eens in verband met de Engelse voorliefde voor de sport, want variëren is bij uitstek een 'sportieve' bezigheid in de muziek. Zijn 'Variaties voor strijkorkest op een thema van Frank Bridge' (een in 1941 overleden Engels komponist, die de leraar voor kompositie van Britten was) heeft hij op 27-jarige leeftijd geschreven.

Het thema wordt voorafgegaan door een introductie van weidse allure. Het is een mooi, rustig thema, waarin de vele syncopes en 'overbindingen' typisch Engels aandoen. Reeds bij de grote Engelse komponist Henry Purcell uit de 17e eeuw komt men deze voorliefde voor de syncope in de melodie tegen. De eerste variatie is een Adagio, waarin voornamelijk het harmonisch aspect van het thema wordt belicht. De tweede variatie is een pittige Mars. De derde is een Romance, een zeer zangerige interpretatie van het thema door de beide vioolpartijen. Zeer briljant is de vierde variatie, die geschreven is op de manier van een Italiaanse opera-seria met een gitaar-achtige begeleiding. In de vijfde variatie neemt het thema het karakter aan van een klassieke, 18e eeuwse Bourrée. In de zesde variatie wordt het thema betrokken in de sierlijke sfeer van de Weense Wals.

Opmerkelijk zijn de onderbrekingen in zachte, getokkelde akkoorden. In variatie no. 7, bijna steeds 'tremolo' gespeeld, wordt het thema opgenomen in de nauwelijks eindigen willende beweging van een 'Perpetuum mobile'. Variatie no. 8 brengt een grote tegenstelling teweeg: hier verschijnt het thema in de vorm van een beklemmende Dodenmars. De negende variatie is een ingetogen gezang ('Chant'), waarin aan het strijkorkest zeer suggestieve klanken ontlokt worden. Het werk wordt besloten met een grandioze fuga, waarin de komponist (die overigens in zijn werk

aan het kontrapunt geen voorname rol pleegt toe te delen) bewijst, dat hij de strenge meerstemmige stijl volledig meester is. Het voor het thema van Bridge zo kenmerkende interval van een dalende kwint vormt de 'kop' van het fuga-thema.

Dit thema komt ook in de 'omkering' voor. Het strijkorkest wordt dan in vele partijen onderverdeeld, terwijl er voortdurend zeer zacht gespeeld wordt. Dit boeiende kontrapuntische spel leidt tot de terugkeer van het thema in een lage ligging, waarna de rijke strijkersklank zich nog eenmaal in haar volle luister ontplooit.

W.P.

Rejoice in the Lamb

Britten's diepgaande kennis van de Engelse literatuur, in het bijzonder de dichtkunst, is van meer belang gebleken dan alleen de dienstbaarheid aan zijn vokale oeuvre. Door het werk van merkwaardige, soms lang vergeten Engelse dichters te komponeren heeft Britten vaak verwaarloosde stukken Engelse literatuur onder de publieke aandacht gebracht. Een wel zeer merkwaardig geval van tekstkeuze is die voor de cantate 'Rejoice in the Lamb', gekomponeerd in juli 1943. Dit werk voor gemengd koor en orgel is gebaseerd op een gedicht van Christopher Smart, dat is ontstaan toen deze 17e eeuwse dichter een tijdlang in een krankzinnigen-inrichting vertoefde.

'Rejoice in the Lamb' is poëzie van mystiek-religieuze strekking, enigszins verwant aan de visionaire poëzie van William Blake. Het gedicht bevat, naast prachtige passages ook duistere, bizarre fragmenten, die Britten vermoedelijk aantrokken vanwege de mogelijkheid deze muzikaal te doorlichten. Een geestig en charmant gedeelte van de cantate is dat waar de dichter zijn kat Geoffrey bezingt die 'God looft en prijst op zijn manier...'

Lachrymae, Reflections on a Song of John Dowland

'Lachrymae' voor altviool en piano werd in het voorjaar van 1950 gekomponeerd en opgedragen aan de beroemde altviolist William Primrose. Deze gaf op 20 juni 1950, tijdens het Festival van Aldeburgh, de eerste uitvoering van het werk.

De term 'reflections' (bespiegelingen) wil aangeven dat de komponist heeft gezocht naar een tussenvorm tussen de variatie-techniek en die van de symfonische ontwikkeling. Het hoofdgegeven van de 'Lachrymae', het lied 'If my complaints could passion move', telt niet minder dan 32 maten. Het komt echter alleen in 'verborgen' gedaante in zijn totaliteit voor. Britten mediteert voornamelijk over fragmenten van het thema, waarbij de karakteristieke 'kop' als motto fungeert. Een onverwacht contrast ontstaat door een quasi-citaat van een ander lied van Dowland, 'Flow on my tears', dat echter in de stroom van onorthodoxe variaties wordt opgenomen. Na een episode, waarin het oorspronkelijk gegeven tot volle bloei komt besluit het werk met een coda. Vooral in dit serene slot wordt de muzikale atmosfeer van het Elizabethaanse tijdperk op onnavolgbare manier door een hedendaags

meester opgeroepen.

In het laatste jaar van zijn leven vervaardigde Benjamin Britten van 'Lachrymae' een versie voor altviool en strijkorkest, in welke vorm het werk thans voor het eerst in Nederland ten gehore wordt gebracht.

Benjamin Britten en Peter Pears

Serenade

Britten's Serenade op. 31, geschreven in 1943, werd opgedragen aan de literator Edward Sackville-West, met wie hij in dezelfde tijd aan het melodrama 'The Rescue' werkte. Deze karakteriseerde het centrale gegeven in de liedcyclus, die is gebaseerd op gedichten van verschillende Engelse poëten, als volgt: 'Het thema is de nacht en haar gedaantes: de langer wordende schaduwen, de verre hoorn bij zonsopgang, de barok met sterren bezaaide hemel, de zware engelen van de slaap, maar ook de dekmantel van het kwaad—de worm in het binnenste van de roos, het gevoel van zonde in het hart van de mens. De hele cyclus vormt een elegie of een nocturne, die beelden en gedachten behorend bij de avond, samenvat'. Door de hoorn wordt in natuurtonen een identiek voor- en naspel bij de zes gedichten, als *prologue* en *epilogue*, ten gehore gebracht. In het eerste gedicht, *pastoral* (tekst van Cotton), verhalen tenor en hoorn van de ondergaande zon, waarbij de strijkers met eenvoudige middelen zoals synopische akkoorden en in het tweede couplet pizzicato een rustige achtergrond vormen. Door *sforzandi* en een scherp ritme worden in de *nocturne* (tekst van Tennyson) de laatste,

lange stralen van de zon en het sterrenschitter gesuggereerd. Het einde van elk couplet vormt een in echo verdwijnende samenspraak van tenor en hoorn. Het middelste couplet is als contrast zeer zacht. *Elegy* is bijna een instrumentaal tussenspel voor hoorn en strijkers, waarin het opvallend korte gedicht van Blake in het midden als een recitatief wordt voorgedragen. Veel kleine secundes, vooral dalend, vormen een lijdelijk, gekwetst motief. Dit deel vormt de overgang naar dirge (grafzang), op tekst van een anonieme dichter uit de 15e eeuw. De tenor begint solistisch met een bizarre, klaaglijke melodie van zes maten, die in hoge ligging begint en dan een dalend verloop heeft. Door deze frase steeds weer te herhalen vormt hij een ostinato tegen een fugato voor strijkers en hoorn. Het lied heeft bovendien iets van een treurmars.

De *hymn* ('Hymne to Diana' van Ben Jonson) is het enige snelle en vrolijke gedeelte van deze liedcyclus. Tenor en hoorn vormen een virtuoos duo tegen de achtergrond van strijkers-pizzicato, dat de klank licht en zilverachtig maakt. In sonnet (tekst van Keats) zwijgt de hoorn. De strijkers begeleiden met zachte akkoorden en hier en daar met solistische tegenstemmen een rustig voorgedragen arioso: het is inmiddels middernacht geworden.

Benjamin Britten heeft zich steeds, maar sinds deze serenade nog frequenter, tot het komponeren op tekst aangetrokken gevoeld. Veel van zijn liederen, cantates en opera's heeft hij met een concrete stem in gedachten geschreven: die van de Engelse tenor Peter Pears, met wie hij ook als piano-begeleider veel optrad. Het was eveneens Peter Pears, die in 1943 in de Wigmore Hall in Londen de Serenade ten doop hield, samen met de in 1957 overleden beroemde hoornist Dennis Brain en dirigent Walter Goehr.

M.S.

De stem met opzet te doen vibreren, is ten enmale tegen de natuur van de zang. De menselijke stem trilt immers vanzelf, maar zódanig dat het schoon is; dat is de natuur van de stem. Men doet het haar niet alleen na op blaasinstrumenten, maar ook op strijkinstrumenten, ja zelfs op de piano. Overschrijdt men echter de grenzen, dan is het niet meer schoon, omdat het tegen de natuur is. Mij doet het denken, alsof men op het orgel de blaasbalg in beweging brengt.

W.A. Mozart

15 juni, Rotterdam De Doelen, 20.15 uur

20 juni, Tilburg Aula van de Katholieke Hogeschool, 20.15 uur

21 juni, Amsterdam Concertgebouw, 20.15 uur

22 juni, Den Haag Nederlands Congresgebouw, 20.30 uur

Het Nederlands Kamerorkest

Vladimir Ashkenazy _____ dirigent en solist

W.A. Mozart

Symfonie in g. KV 550

molto allegro
andante
menuetto: allegro
allegro assai

Pianoconcert in G. KV 453

allegro
andante
allegretto-finale: presto

Pianoconcert in C. KV 467

allegro maestoso
andante
allegro vivace assai

Symfonie in g KV 550

De drie symfonieën die Mozart in 1788 componeerde vormen het hoogtepunt van een ontwikkeling en tevens het begin van een nieuwe. Verschillende stijlen en compositiebeginselen komen in deze werken samen. Mozart had reeds vroeg vele uiteenlopende muziekuitingen leren kennen: Salzburg lag om zo te zeggen op de grens van Duitsland en Italië en zowel met de symfonische kunst van de Duitsers en Oostenrijkers als met de opera der Italianen kwam hij vroeg in aanraking. Op zijn concertreizen nam hij de kunst van Joh. Chr. Bach (Londen), van de Mannheimers en van de Fransen in zich op: Baron van Swieten bracht hem in kennis met de reeds bijna vergeten stijl van J.S. Bach en Händel. De synthese van dit alles, dat wil zeggen: de tot een homogeen gesmede versmelting van ogenschijnlijk heterogene elementen, vinden wij in de symfonische trilogie van 1788, waarvan de symfonie in g het middenstuk is. Dit vermogen tot samenvatting is Mozart is hoge mate eigen en onderscheidt hem van vrijwel al zijn tijdgenoten, uitgezonderd misschien Haydn. Deze werken drukken het hoogste uit wat met middelen van het toenmalige (in feite nog zeer jonge!) symfonieorkest mogelijk was: elk aspect van het menselijke gevoelsleven is er in belicht. Ze zijn van verstrekkende invloed geweest op de Londense symfonieën van Haydn, op Beethoven en op Schubert. Door hun volstreekte evenwicht van vorm en inhoud betekenen zij ook voor latere geslachten een ideaal voorbeeld.

De symfonie in g is in karakter verwant met vele aria's in Mozarts opera's in dezelfde toonsoort, aria's die bijna alle vrouwelijke hoofdfiguren in de mond gelegd zijn (Italia, Constanze, Pamina, Königin der Nacht), en die alle een weemoedig, soms ook tragisch-hartstochtelijk karakter hebben.